25. 11. 2005

ID: 37152

Restituce a promlčení

Restituční zákon je svou povahou předpisem občanskoprávním a poměr mezi ním a občanským zákoníkem je poměrem zákona zvláštního k zákonu obecnému. Protože restituční zákon nemá vlastní ustanovení obecně pojednávající o promlčecích dobách (o započetí jejich běhu či jejich ukončení), je třeba řešit otázku započetí běhu promlčecí doby a její délky výkladem příslušných ustanovení o.z. s přihlédnutím k právní teorii.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 28 Cdo 1659/2003, ze dne 12.2.2004)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně České republiky – Ministerstva financí, se sídlem v Praze 1, Letenská 15, proti žalované M. P., zastoupené advokátem, o zaplacení 436.183,- Kč s příslušenstvím, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 18.3.2003, č. j. 23 Co 90/2003-230, tak, že rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 18.3.2003, č. j. 23 Co 90/2003-230, se zrušuje a věc se vrací tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Žalobou, podanou dne 22.9.1999 u Okresního soudu v Pardubicích, domáhala se žalobkyně uložení povinnosti původně žalovaným zaplatit žalobkyni částku 436.183,- Kč s úrokem z prodlení ve výši 26 %, od 1.1.1998 do zaplacení, a to do 3 dnů od právní moci rozsudku. Tvrdila, že na základě dohody o vydání věci ze dne 24.4.1991 byl podle zákona č. 403/1990 Sb. B. P. a L. P., právnímu předchůdci žalované, vydán dům č.p. 50 se stavební parcelou č. 100 v k.ú. P. Podle žalobkyně předmětná nemovitost byla zhodnocena, vyzvala tedy žalované ve smyslu § 563 o.z. k jejímu zaplacení nejpozději do 31.1.1997.

Okresní soud v Pardubicích jako soud prvního stupně usnesením ze dne 9.11.1999, č.j. 11 C 232/99-35, řízení o zaplacení 436.183,- Kč s příslušenstvím proti první žalované zastavil. Soud prvního stupně dále rozsudkem ze dne 9.10.2002, č.j. 11 C 232/99-179, v odstavci I. uložil žalované povinnost zaplatit žalobkyni částku 436.183,- Kč s úrokem 21 % od 1.1.1998 do zaplacení. Současně v odstavci II. zamítl návrh, aby žalované bylo uloženo zaplatit úrok z prodlení dalších 5 % z částky 436.183,- Kč od 1.1.1998 do zaplacení. Vyšel ze zjištění, že dne 24.4.1991 uzavřela Východočeská galerie P. s B. P. a právním předchůdcem žalované L. P. dohodu o vydání domu č.p. 50 se stavební parcelou č. 100 v k.ú. P. Dále na základě usnesení Okresního soudu v Pardubicích ze dne 12.11.1993, sp.zn. D 668/93-15 vzal za prokázáno, že čistá hodnota dědictví po L. P., zemřelém dne 26.2.1993, činila 649.289,60 Kč a majetek nabyla žalovaná jako zákonná dědička. Z písemností ze dne 4.11.1996 soud prvního stupně rovněž zjistil, že Ministerstvo financí ČR stanovilo zhodnocení předmětné stavby částkou 436.183,- Kč a lhůtu k jeho plnění do 31.1.1997. Věc posoudil podle 10 odst. 3 a § 19a odst. 3 zákona č. 403/1990 Sb. Dovodil, že pokud žaloba u soudu byla podána dne 22.9.1999 a Ministerstvo financí vyzvalo oprávněné osoby k jejímu zaplacení do 31.1.1997, neobstojí námitka promlčení. Dospěl k závěru, že žalobkyně se obrátila na soud před uplynutím tříleté lhůty podle § 101 o.z., proto její právo nemohlo být promlčeno.Vyslovil též závěr, že žalovaná odpovídá podle § 470 odst. 1 o.z. za dluhy po svém zemřelém manželovi, neboť neodmítla po něm dědictví. Soud prvního stupně vedle plnění za zhodnocení uložil i zaplacení úroku podle § 517 odst. 2 o.z., neboť žalovaná měla zaplatit již do 31.1.1997 a je tedy v prodlení.

K odvolání žalované Krajský soud v Hradci Králové jako soud odvolací rozsudkem ze dne 18.3.2003, č.j. 23 Co 90/2003-230, změnil rozsudek soudu prvního stupně vyjma odstavce II. tak, že žalobu zamítl. Na rozdíl od soudu prvního stupně zaujal názor, že výše dluhu byla dána okamžikem uzavření dohody o vydání věci. Podle odvolacího soudu obecná tříletá promlčecí lhůta počala běžet dnem následujícím po dni, kdy nabyla účinnosti dohoda o vydání věci uzavřená dne 26.4.1991 a registrovaná státním notářstvím dne 3.5.1991, to znamená dnem 4.5.1991 a uplynula tedy dnem 4.5.1994. Dospěl k závěru, že pokud žaloba byla podána až dne 22.9.1999 a žalovaná se dovolala promlčení, je její námitka opodstatněná. Odkazovala na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30.11.1981, sp.zn. 3 Cz 99/81, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 1984, č. 28, v němž byl vysloven právní závěr, že nebyla-li doba splnění dluhu dohodnuta ani jinak stanovena, začíná promlčecí doba běžet dnem následujícím poté,

kdy dluh vznikl. Pro počátek běhu promlčecí doby je rozhodný den bezprostředně následující po dni, ve kterém dluh vznikl, a nikoli až den, kdy došlo ke splatnosti dluhu.

Proti uvedenému rozsudku odvolacího soudu podala žalobkyně včas dovolání, jehož přípustnost dovozovala z ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o.s.ř. Tvrdila, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci podle § 241a odst. 2 písm. b) o.s.ř. Nesouhlasila s posouzením otázky promlčení nároku žalobkyně odvolacím soudem. Namítala, že výše podstatného zhodnocení stavby nebyla v době uzavření dohody o vydání věci známa a nebylo třeba, aby se žalovaná, resp. její právní předchůdce zavázal k uhrazení zhodnocení přímo v dohodě o vydání věci. Poukazovala na skutečnost, že žalobkyně stanovila výši podstatného zhodnocení a vyzvala dopisem ze dne 4.11.1996 k jejímu zaplacení. Dále tvrdila, že podle § 101 o.z. je promlčecí lhůta tříletá a běží ode dne, kdy právo mohlo být vykonáno poprvé, přičemž tímto dnem je den, kdy nastala splatnost zhodnocení, tj. den, kdy měl být dluh poprvé splněn. Podle dovolatelky běh promlčecí lhůty počal dnem následujícím po doručení první výzvy k zaplacení podstatného zhodnocení vydávaného objektu a jestliže doba splnění nebyla dohodnuta ani stanovena právním předpisem, tak ve smyslu § 563 o.z. byla žalovaná povinna dluh splnit prvního dne poté, co byla o plnění požádána. Konstatovala, že podle doručenky bylo oznámení o stanovení výše podstatného zhodnocení převzato žalovanou dne 17.10.1997, promlčecí lhůta tedy začala běžet dnem 18.10.1997 a do dne podání žaloby u soudu, tj. dne 22.9.1999, neuběhla. Vytýkala odvolacímu soudu, že při svém rozhodování nezohlednil rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 2 Cdon 250/97 a usnesení Ústavního soudu sp. zn. III.ÚS 600/99. Navrhla proto zrušení rozhodnutí odvolacího soudu, vrácení věci tomuto soudu k dalšímu řízení a odklad vykonatelnosti rozsudku odvolacího soudu.

Vyjádření k dovolání nebylo podáno.

Nejvyšší soud České republiky jako soud dovolací při posuzování tohoto dovolání vycházel v souladu s body 1., 15., 17., hlavy první, části dvanácté, zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, z občanského soudního řádu ve znění účinném od 1. ledna 2001. Proto v tomto rozsudku jsou uváděna ustanovení občanského soudního řádu ve znění po novele provedené zákonem č. 30/2000 Sb. (dále jen „o.s.ř.“).

Zjistil dále, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou - účastnicí řízení - řádně zastoupenou advokátem (§ 240 odst. 1 o.s.ř., § 241 odst. 1 o.s.ř.). Přípustnost dovolání v této věci vyplývá z ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o.s.ř., neboť směřuje proti rozhodnutí odvolacího soudu, jímž byl změněn rozsudek soudu prvního stupně ve věci samé. Přezkoumal proto dovoláním napadený rozsudek odvolacího soudu a dospěl k závěru, že dovolání nelze upřít opodstatnění.

Dovolací důvod nesprávného právního posouzení věci podle § 241a odst. 2 písm. b) o.s.ř. může spočívat buď v tom, že soud posoudí projednávanou věc podle nesprávného právního předpisu nebo si použitý právní předpis nesprávně vyloží (viz k tomu z rozhodnutí uveřejněného pod č. 3/1998 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, text na str. 13/45). O takový případ v této věci nejde.

S přihlédnutím k uplatněnému dovolacímu důvodu podle § 241a odst. 2 písm. b) o.s.ř. a jeho obsahové konkretizaci půjde v dovolacím řízení především o posouzení, zda odvolací soud aplikoval správně v úvahu přicházející ustanovení § 10 odst. 3, §19a odst. 3 zákona č. 403/1990 Sb. a § 101 o.z. a zda tato ustanovení rovněž správně vyložil.

Podle § 10 odst. 3 zákona č. 403/1990 Sb. jde-li o stavbu, která byla podstatně zhodnocena tak, že její kupní cena určená ke dni uzavření dohody a stanovena postupem uvedeným v § 19a převyšuje náhradu podle § 14 odst. 1, je na vůli oprávněné osoby, zda se rozhodne pro tuto náhradu, nebo zda vyzve povinnou osobu k vydání nemovitosti a uhradí příslušnému ministerstvu pro správu národního majetku a jeho privatizaci rozdíl mezi takto stanovenou cenou a náhradou podle § 14 odst. 1. Povinná osoba je povinna vydat věc do 30 dnů po oznámení výše jejího zhodnocení příslušným ministerstvem pro správu národního majetku a jeho privatizaci v případě, že se oprávněná osoba rozhodne pro její vydání.

Podle § 19a odst. 3 zákona č. 403/1990 Sb. ve lhůtě uvedené v odstavci 1 může oprávněná osoba vyzvat příslušné ministerstvo pro správu národního majetku a jeho privatizaci k poskytnutí náhrady podle § 14 nebo vydání kupní ceny podle § 15, popřípadě k doplacení rozdílu podle § 16.

Restituční zákon je svou povahou předpisem občanskoprávním a poměr mezi ním a občanským zákoníkem je poměrem zákona zvláštního k zákonu obecnému. Protože restituční zákon nemá vlastní ustanovení obecně pojednávající o promlčecích dobách (o započetí jejich běhu či jejich ukončení), je třeba řešit otázku započetí běhu promlčecí doby a její délky výkladem příslušných ustanovení o.z. s přihlédnutím k právní teorii.

Podle § 100 odst. 1 o.z. se právo promlčí, jestliže nebylo vykonáno v době v tomto zákoně stanovené (§ 101 až § 110 o.z.). K promlčení soud přihlédne jen k námitce dlužníka. Dovolá - li se dlužník promlčení, nelze promlčené právo věřiteli přiznat. Podle § 101 o.z., pokud není v dalších ustanovení uvedeno jinak, je promlčecí doba tříletá a běží ode dne, kdy právo mohlo být vykonáno poprvé.

Pro správné posouzení otázky promlčení práva nelze vystačit pouze se stanovením délky promlčecí doby, nýbrž je nutné správně stanovit i počátek jejího běhu. Ten upravuje občanský zákoník zvlášť pro jednotlivá práva (a to pro každé z nich rozdílně) výslovně vyjmenovaná v ustanovení § 102 a násl. a obecně pro všechny další případy v ustanovení § 101. Jelikož v daném případě nejde o některé z výslovně vyjmenovaných práv upravených v ustanovení § 102 a násl. o.z. (jde o úhradu zhodnocení domu vydaného podle restitučního zákona /§ 10 odst. 3 restitučního zákona/), je promlčecí doba tříletá a běh této obecné promlčecí doby podle § 101 o.z. započal dnem, kdy právo mohlo být vykonáno poprvé. Tímto dnem je v daném případě den, kdy nastala splatnost zhodnocení, tj. den, kdy měla žalovaná poprvé splnit dluh. Protože doba splnění nebyla dohodnuta a ani stanovena právním předpisem či určena v rozhodnutí a žalovaná byla dopisem ze dne 4.11.1996 vyzvána k úhradě zhodnocení nejpozději do 31. 1.1997, byla ve smyslu § 563 o.z. povinna dluh splnit prvního dne poté, co byla o plnění žalobkyní požádána. Jestliže žalovaná uvedený dopis obdržela dne 17.10.1997 a žaloba u soudu byla podána dne 22.9.1999, nelze nárok považovat za promlčený ve smyslu ustanovení § 100 odst. 1, ve spojení s § 101 o.z., neboť od doručení uvedeného dopisu k rukám žalované do podání žaloby u soudu tříletá promlčecí doba neuplynula.

Nelze přisvědčit odvolacímu soudu, pokud váže počátek běhu promlčecí doby na den 4.5.1994, tj. den poté, co byla státním notářstvím registrována dohoda o vydání zhodnoceného domu, a že. Nelze se ztotožnit ani se závěrem odvolacího soudu, že okolnost, zda došlo k podstatnému zhodnocení vydávané nemovitosti či nikoli, byla zřejmá již při uzavírání dohody o vydání věci dne 26.4.1991.

Pro úplnost je nutné dodat, že odkaz odvolacího soudu na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27.11.2002, sp.zn. 33 Odo 665/2002, je nepřípadný.

Na základě výše uvedeného je proto nutno právní posouzení věci, jež v dané věci odvolací soud uplatnil, považovat za neúplné a tedy nesprávné. Tím nemůže být správný rozsudek odvolacího soudu ze dne 18.3.2003, sp. zn. 23 Co 90/2003, který z tohoto právního posouzení vychází. Dovolací soud jej proto zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 o.s.ř.).

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Náhrada nákladů na výživu pozůstalých (jiných) osob
- Mezinárodní příslušnost ve věcech rodičovské zodpovědnosti
- Smlouva o dílo (exkluzivně pro předplatitele)
- Spotřebitelský úvěr (exkluzivně pro předplatitele)
- Starobní důchod (exkluzivně pro předplatitele)
- Veřejná obchodní společnost (exkluzivně pro předplatitele)
- Vypořádání SJM (exkluzivně pro předplatitele)
- Přiměřené protiplnění
- Předkupní právo
- Ochrana osobnosti
- Detence (exkluzivně pro předplatitele)